

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

FATMA ÖZER VE DİĞERLERİ V. TÜRKİYE

(Başvuru 34455/08)

KARAR

STRASBOURG

9 Ekim 2012

İşbu karar kesindir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

Fatma Özer ve diğerleri v. Türkiye davasında,

Başkan

Isabelle Berro-Lefèvre,

Yargıçlar

Guido Raimondi,

Helen Keller,

ve *Daire yazı işleri müdür yardımcısı* Françoise Elens-Passos'un katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Dairesi) heyeti yapılan müzakereler sonrasında 18 Eylül 2012 tarihinde aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (34455/08 no'lu) dava, yirmi üç Türk vatandaşı Kadir Özer, Ahmet Özer, Mehmet Özer, İsmail Özer, Reşit Özer, Mehmet Özer, Hasan Özer ile Fatma Özer, Fatma Yılmaz, Nurten Özer, Ayşe Özer, Beşire Özer, Gazal Özer, Gülizar Derin, Hanım Özer, Kevey Özer, Medine Özer, Melihat Özer, Ülger Şenlik, Rabia Deniz, Saliha Özer, Zeliha Özer ve Zerife Akbaş'ın (başvuranlar) 8 Nisan 2008 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (Sözleşme) 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvurudan ibarettir.

2. Başvuranlar, Diyarbakır'da görev yapan avukatlar A. Çağır ve B. Geboloğlu tarafından temsil edilmektedirler. Türk Hükümeti (Hükümet) ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmektedir.

3. İkinci Daire Başkanı 24 Haziran 2009 tarihinde başvuruyu Hükümet'e bildirmeye karar vermiştir.

4. 14 no'lu Ek Protokol gereğince, başvuru incelenmesi için komiteye iletilmiştir.

OLAY VE OLGULAR

DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuranlar sırasıyla 1977, 1965, 1972, 1977, 1969, 1928, 1987, 1970, 1958, 1973, 1989, 1979, 1974, 1976, 1968, 1940, 1981, 1951, 1963, 1975, 1984, 1959 ve 1956 doğumlu olup, Şanlıurfa'da ikamet etmektedirler.

6. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı [İdare olarak anılacaktır] 3 Ağustos 1990 tarihinde söz konusu taşınmazın baraj inşaatı için kamulaştırılmasına karar vermiştir.

7. İdarenin bilirkişi kurulu, söz konusu taşınmazın değerini tespit etmiş ve başvurulara kamulaştırma bedeli ödemiştir.

8. Başvuranlar, İdarece ödenen meblağ konusunda anlaşmazlık olması nedeniyle, 14 Nisan 2000 tarihinde Birecik Asliye Hukuk Mahkemesi'nde [Mahkeme olarak anılacaktır] kamulaştırma bedelinin artırılması için tazminat davası açmışlardır.

9. Mahkeme, 28 Eylül 2000 tarihinde başvuruların talebini haklı bulmuş ve İdarenin başvurulara 3 Mayıs 2000 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere faiziyle 20.000.000.000 Eski Türk Lirası (TRL) [yaklaşık 34 051 Avro (EUR)] ek tazminat ödemesine hükmetmiştir.

10. Yargıtay 26 Şubat 2001 tarihinde bu kararı bozmuştur.

11. Mahkeme, 26 Haziran 2001 tarihinde İdarenin başvurulara 3 Mayıs 2000 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere faiziyle 14.173.073.067 TRL [yaklaşık 12 443 EUR] ek bedel ödemesine hükmetmiştir.

12. Yargıtay 5 Kasım 2001 tarihinde bu kararı onamıştır.

13. İdare 28 Nisan 2006 tarihinde başvurulara tazminatın bir kısmını ödemiştir.

14. Başvuranlar, İdare tarafından bedelin geri kalan kısmı ödenmediği için, Birecik İcra ve İflas Müdürlüğü'ne [İcra Müdürlüğü olarak anılacaktır] başvurmuşlardır.

15. İcra Müdürlüğü, bakiye alacak olan 3.963 Yeni Türk Lirası'nın (TRY)¹ [yaklaşık 2 277 Avro] ödenmesi için 4 Şubat 2008 tarihinde İdare'ye ödeme emri göndermiştir.

16. İdare, 13 Mart 2008 tarihinde Birecik İcra Mahkemesi'nde alacak tutarına itiraz etmiştir.

17. İcra Mahkemesi 22 Nisan 2008 tarihli kararla, başvuruların alacaklarını 995,99 Türk Lirası (TRY) [yaklaşık 478 EUR] olarak tespit etmiştir.

18. Hükümet 14 Haziran 2010 tarihli beyanlarında AİHM'e, başvuruların alacaklarının 1 Temmuz 2010 tarihinden itibaren 2 202, 43 Türk Lirası (TRY) [yaklaşık 1 135 EUR] arttığını belirten bir belge sunmuştur.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'NİN 6. MADDESİNİN 1. PARAGRAFI İLE 1 NO'LU EK PROTOKOLÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

¹ 1 Ocak 2005 tarihinde, Eski Türk Lirası (TRL) yürürlükten kaldırılmış; Türk Lirası (TRY) yürürlüğe girmiştir. 1 TRY bir milyon TRL değerindedir.

19. Başvuranlar lehlerine kesinleşmiş 26 Haziran 2001 tarihli kararın kısmen icra edilmemesinden şikâyet etmektedirler. Başvuranlar Sözleşme'nin 6. maddesi ile 1 no'lu Ek Protokolün 1. maddesini ileri sürmektedirler. Bu maddelerin ilgili bölümleri şu şekildedir:

Madde 6 § 1

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar (...) konusunda karar verecek olan (...) bir mahkeme tarafından (...) davasının makul bir süre içinde (...) açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir.”

1 no'lu Ek Protokol Madde 1

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.”

20. Hükümet bu iddiaya karşı çıkmaktadır.

A. Kabul edilebilirlik hakkında

21. Hükümet, şu itirazları ileri sürmektedir: Öncelikle, altı ay süre kuralına uyulmadığını iddia etmektedir. Hükümete göre, başvuranlar AİHM'e, Yargıtay'ın 5 Kasım 2001 tarihli kararından itibaren altı ay içerisinde başvurmalıydı; ancak başvuru 8 Nisan 2008 tarihinde yapılmıştır. İkinci olarak, başvuranlara alacaklarının eksiksiz olarak ödendiğini, bu nedenle başvuranların mağdur sıfatı taşımadıklarını ileri sürmektedir. Hükümet son olarak iki alanda da iç hukuk yollarının tüketilmemesi bağlamındaki itirazı ileri sürmektedir. Bu bağlamda, bir yandan başvuranların Borçlar Kanununun 105. maddesinde öngörülen başvuru yolunu kullanmadıklarını ve öte yandan başvuranların İdare aleyhine tazminat davası açmadıkları gibi icra yolunu da kullanmadıklarını ileri sürmektedir. Hükümete göre, başvuranlar şayet gecikme faiziyle tazmin edilebilen zararının üzerinde bir zarara uğradıklarını kanıtlamış olsalardı iddia edilen kayıpların telafisi mümkün olabilirdi.

22. Başvuranlar bu iddialara karşı çıkmaktadırlar.

23. AİHM, altı ay süre kuralına uyulmaması bağlamındaki itirazla ilgili olarak, hakkında herhangi bir itiraz yolunun bulunmadığı şikâyet, devam eden bir duruma ilişkin ise, altı aylık sürenin bu durumun sona ermesinden itibaren başladığını hatırlatmaktadır. Söz konusu olayda, şikâyet devam eden bir duruma ilişkin olduğu için

altı aylık süre kuralı uygulanamayacaktır (bkz., örneğin, *Lemke v. Türkiye*, no. 17381/02, §§ 37 ve 38, 5 Haziran 2007; *Yerlikaya v. Türkiye*, no.10985/02 ve 10993/02, §§ 19-23, 8 Nisan 2008). Bu durumda, başvuranlar, ulusal makamlarca, mevcut başvurunun yapıldığı tarihte dahi icra edilmemiş bir yargı kararı dolayısıyla şikâyet etmektedirler. Bu nedenle Hükümetin bu noktadaki itirazının reddedilmesi uygundur.

24. Başvuranların mağdur sıfatı taşımadığına ilişkin itiraz hususunda, başvuranlar alacaklarının tamamını aldığını kabul etmemektedirler. Bu bağlamda, Hükümet ve başvuranlar, başvuranların bakiye alacağını gösteren belgeleri AİHM'e sunmuşlardır.

25. AİHM, taraflarca sunulan belgeleri göz önüne aldığında, bu kararın verildiği tarihte başvuranlara alacaklarının tamamının ödenmediğini saptamaktadır.

26. AİHM, iç hukuk yollarının tüketilmemesi hususunda, Borçlar Kanununun 105. maddesinin uğranılan zararın geçmiş günler faizinden fazla olması durumunda bu zararında ödenmesini öngördüğünü saptamaktadır. Oysa somut olayda, başvuranların şikâyeti yalnızca, lehlerine kesinleşmiş kararın icra edilmemesine bağlı olarak alacaklarının ödenmemesiyle ilgili olup, bu meblağa gecikme faizlerinin eklenmemesi hususuyla alakalı değildir. Bu bağlamda, AİHM, Borçlar Kanununun 105. maddesince öngörülen başvuru yollarının somut olayda tüketilmesi gerekli bir hukuki yol olmadığını tespit etmektedir. İdare aleyhine dava açılmamasına ilişkin itiraz hakkında AİHM, adli bir dava sonucunda devlete karşı alacaklı olan bireyin, hemen ardından alacaklı olduğunu belirten kararın icra edilmesini talep etmek için tekrar idareye dava açmak zorunda bırakılmasının uygun olmadığını hatırlatmaktadır (*Arat ve diğerleri v. Türkiye*, no. 42894/04, 42904/04, 42905/04, 42906/04, 42907/04, 42908/04, 42909/04 ve 42910/04, § 19, 13 Ocak 2009 ve *Metaxas v. Yunanistan*, no. 8415/02 § 19, 27 Mayıs 2004). AİHM ayrıca, somut olayda başvuranların Birecik İcra Müdürlüğü'ne başvurduklarını ve bu başvuruyla İdareyi temerrüde düşürdüklerini belirtmektedir (yukarıdaki 14. ve 15. paragraflar). Bu nedenle, Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmemesiyle ilgili itirazının reddedilmesi uygundur.

27. Başvuranın şikâyetlerinin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. paragrafı anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca, hiçbir kabul edilemezlik gerekçesi bulunmadığını tespit etmektedir. Bu nedenle şikâyetler, kabul edilebilir niteliktedir.

B. Esas hakkında

28. Birçok defa somut olaydakine benzer sorunlardan kaynaklanan davaları incelemiş olan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. paragrafı ile 1 no'lu Ek Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir (bkz., örneğin, *Bourdov v. Rusya*, no.59498/00, AİHM 2002-III; *Romachov v. Ukrayna*, no. 67534/01, 27 Temmuz 2004; *Tunç v. Türkiye*, no. 54040/00, 24 Mayıs 2005; *Kuzu v. Türkiye*, no. 13062/03, 17 Ocak 2006; *Bourdov v. Rusya* (no.2), no. 33509/04, 15 Ocak 2009).

29. Somut olayda, AİHM, taraflarca sağlanan belgeler ve sunulan bilgiler ışığında icra takibine rağmen başvuranların alacaklarının tamamının hala ödenmediğini saptamaktadır. Başka bir deyişle, başvuranların lehine 2001 yılında kesinleşmiş karar, 2001 yılından beri kısmen uygulanmamıştır. Bu ihmalkârlık, AİHM'i Türk makamlarının bu zaman zarfında mevcut davada kesinleşmiş bir yargı kararına uymak için gerekli tedbirleri almaktan imtina etmek suretiyle Sözleşme'nin 6. maddesinin 1 paragrafı ile 1 No'lu Ek Protokolün 1. maddesinden kısmen yoksun bıraktığı yönünde düşünmeye sevk etmektedir.

30. Sonuç olarak, Sözleşme'nin bu hükümleri ihlal edilmiştir

II. İDDİA EDİLEN DİĞER İHLALLER HAKKINDA

31. Başvuranlar Sözleşme'nin 6. maddesine dayanarak, Asliye Hukuk Mahkemesinde yürütülen davanın, kararın gerekçesiz olması sebebiyle adil olmamasından şikâyet etmektedirler.

32. AİHM, ulusal mahkemelerin kararlarının gerekçeli olduğunu not etmektedir. Bu nedenle, şikâyet açıkça dayanaktan yoksun olup Sözleşme'nin 35. maddesinin 3 ve 4. paragrafları gereğince reddedilmelidir.

33. Başvuranlar, 7 no'lu Ek Protokolün 2. maddesine dayanarak iki dereceli yargılamanın bulunmamasından şikâyet etmektedirler.

34. AİHM, Türkiye'nin bu protokole taraf olmadığını belirtmektedir. Bunun sonucu olarak, bu şikâyet Sözleşme'nin 35. maddesi 3. paragrafı anlamında Sözleşme'nin hükümlerine *ratione personae* bakımından aykırı olup, Sözleşme'nin 35. maddesi 4. paragrafı gereğince reddedilmelidir.

III. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

35. Sözleşme’nin 41. maddesi şunu öngörmektedir:

“Eğer Mahkeme, bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

1. Maddi tazminat

36. Başvuranlar 900.000 Avro maddi tazminat talep etmektedirler.

37. Hükümet bu talebi kabul etmemektedir.

38. Somut olayda AİHM, başvuranlar lehine kesinlik kazanmış yargı kararlarının uygulanmaması nedeniyle Sözleşme’nin 6. maddesi ile 1 no’lu Ek Protokolün 1. maddesinin ihlal edildiği tespitinde bulunduğunu hatırlatmaktadır. Ayrıca AİHM, davalı Devletin, Birecik Asliye Hukuk Mahkemesi’nin 5 Kasım 2001 tarihinde kesinleşen 26 Haziran 2001 tarihli kararının, uygun tedbirleri alarak ulusal merciler tarafından uygulanmasını sağlaması gerektiği kanısındadır (bkz. *Akıncı v. Türkiye*, no. 12146/02, §21, 8 Nisan 2008; *Yavuz Sarıkaya v. Türkiye*, no.1098/04, § 45, 13 Ocak 2009; *Kaçar ve diğerleri v. Türkiye*, no.38323/04, 38379/04, 38389/04, 38403/04, 38423/04, 38510/04, 38513/04 ve 38522/04, § 24, 22 Temmuz 2008).

2. Manevi tazminat

39. Başvuranlar ayrıca 360.000 Avro manevi tazminat talep etmektedirler.

40. Hükümet bu talepleri kabul etmemektedir.

41. AİHM, manevi tazminat olarak başvuranlara müştereken 1.100 Avro ödenmesinin yerinde olacağı kanaatindedir.

B. Masraf ve giderler

42. Başvuranlar, ulusal mahkemeler ve AİHM önünde yaptıkları masraf ve harcamalar için 12 320 Avro talep etmektedir. Bu bağlamda, başvuranlar hiçbir belge göstermeden harcama dekontu sunmaktadırlar.

43. Hükümet bu talebi kabul etmemektedir.

44. AİHM, yerleşik içtihadı uyarınca, başvuruların yapmış olduğu masraf ve giderlerin, bu miktarların gerçek, zorunlu ve makul oranda olması halinde geri ödenebileceğine hükmetmiştir. Somut olayda AİHM, başvuruların masraf ve yargılama giderleri başlığı altındaki taleplerini gerekli belgelerle desteklemediklerini saptamaktadır. Bununla birlikte, AİHM, başvuruların dilekçelerini sunmak için kesin olarak masraf ve harcamalarda bulunduklarını düşünmekte ve bunlar için 300 Avro ödediklerini makul karşılamaktadır. Dolayısıyla başvurulara, AİHM önündeki yargılamalar için bu meblağın ödenmesine karar vermektedir.

C. Gecikme faizi

45. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredilerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygun olduğu sonucuna varmaktadır.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM, OYBİRLİĞİ İLE,

1. Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. paragrafı ile 1 no'lu Ek Protokolün 1. maddesi bağlamında yapılan şikâyetlerle ilgili başvurunun kabul edilebilir, geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna;
2. Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. paragrafı ile 1 no'lu Ek Protokolün 1. maddesinin ihlal edildiğine;
3. a) Aynı üç aylık dönem içinde, davalı Devlet tarafından, Birecik Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 5 Kasım 2001 tarihinde kesinleşen 26 Haziran 2001 tarihli kararının icrasının uygun surette temin edilmesine;
- b) Aynı üç aylık dönem içinde ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmek üzere söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar miktara yansıtılabilecek vergi olarak ödenmesi gereken tutarlar hariç olmak üzere manevi tazminat olarak başvurulara müştereken 1 100 Avro (bin yüz Avro) ödenmesine;
- c) Aynı üç aylık dönem içinde ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmek üzere söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar miktara yansıtılabilecek vergi olarak ödenmesi gereken

tutarlar hariç olmak üzere masraf ve giderler için başvuranlara müştereken 300 Avro (üç yüz Avro) ödenmesine;

d) Söz konusu sürenin bittiği tarihten başlayarak, ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

4. Başvuranların adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddine *karar vermiştir*.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AIHM İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragrafları uyarınca 9 Ekim 2012 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Françoise Elens-Passos
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Isabelle Berro-Lefèvre
Başkan

*Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından Türkçeye tercüme edilmiş olup, gayri resmi tercümedir.